

8.3.2013 Dnro / D.a.2 /2013

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto
valtiovarainministerio@vm.fi
Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo@stm.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto kuntarakennelakiluonnoksesta
Viite: Valtionvarainministeriön lausuntopyyntö 22.11.2012 VM162:00/2011

1. Johdanto

Saamelaiskäräjien hallitus 8.3.2013 on käsitellyt kuntarakennelakiluonnosta ja erillistä liitettä 4 koskien sosiaali- ja terveystieteellisen ministerityöryhmän esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskeviksi linjauksiksi luvussa 11.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman mukaan hallituksen kuntapolitiikan tavoitteena on turvata laadukkaat ja yhdenvertaiset kunnalliset palvelut asiakaslähtöisesti koko maassa, luoda edellytykset kuntien taloutta vahvistavalle kehittämistoiminnalle ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseksi sekä vahvistaa kunnallista itsehallintoa ja paikallista demokratiaa.

Saamelaiskäräjät painottaa lausunnossaan saamelaisten asemaa alkuperäiskansana, saamelaisille perustuslaissa turvattua kieltä ja kulttuuria koskevaa itsehallintoa saamelaisten kotiseutualueella, saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä Suomen kansainvälisiä velvoitteita saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteuttamisessa. Saamelaiskäräjät edellyttää, että kuntarakennemuutostusta koskevasta lakiluonnoksesta järjestetään saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

Saamelaiskäräjät pitää oikeana linjauksena sitä, että kuntarakennelakiluonnokseen on kirjattu saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien huomioon ottaminen.

Kuntarakennelakiluonnoksen 4 § 4 momentin mukaan kuntajakoa muutettaessa tulee ottaa huomioon saamelaisten kielelliset oikeudet sekä saamelaisten oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto saamelaisten kotiseutualueella.

Kuntarakennelakiluonnoksen 4 f §:n mukaan selvitysalueesta voidaan poiketa muun muassa sen vuoksi, jos poikkeaminen on tarpeen saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevien oikeuksien turvaamiseksi.

2. Lausunnon tiivistelmä

1. Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että kuntarakennemuutostusta koskevasta lakiluonnoksesta järjestetään saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

2. Saamelaiskäräjät esittää kuntarakennelakiin sisällytettäväksi määräykset siitä, että saamelaisten kotiseutualueen osalta poikkeamisperusteiden arvioimiseen tulee osallistua saamelaiskäräjät ja ennen päätöksentekoa tulee kuulla saamelaiskäräjiä mikäli poikkeaminen koskee saamelaisten kotiseutualuetta.
3. Saamelaisten kotiseutualueen erityispiirteet kuten saamen kielen, saamelaiskulttuurin ja perinteisten elinkeinojen säilymisen edellytykset on turvattava.
4. Kuntarakenneuudistuksessa huomioidaan perustuslaissa (PeL 17.3 §, 121.4 §) tarkoitetulla tavalla saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto saamelaisten kotiseutualueella.
5. Saamenkielisten palvelujen saatavuus turvataan saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamen kielilain (1086/03) mukaisesti.
6. Saamenkielisten lähipalvelujen saatavuus turvataan yhdenvertaisesti suomenkielisten palvelujen kanssa
7. Kuntarakenneuudistuksessa tulee huomioida Suomen kansainväliset velvoitteet ja saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutuminen.
8. Kuntarakenneuudistuksen yhteydessä tulee huolehtia, etteivät uudistukset saa heikentää Itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimuksen nro 169 ratifiointia.
9. Kuntarakenneuudistuksessa tulee huomioida pohjoismaisen saamelaissopimuksen velvoitteet ja huolehtia, että rakenneuudistus ei vaikeuta pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkoneuvotteluja.
10. Kuntarakenneuudistuksessa tulee huolehtia, ettei saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen kehittäminen ja ylläpitäminen heikkene erityisesti mikäli lukiokoulutus keskitetään kuntakeskuksiin. Kuntien yhdistäminen voi johtaa kouluverkon harventamiseen ja keskittämiseen entisestään Saamelaisnuorten poismuutto pois saamelaisten kotiseutualueelta lisääntyisi kouluverkoston harventuessa näivettäen saamelaisten kotiseutualueen kyliä.
11. Perus- ja toisen asteen koulutuksen osalta uudistus keskittäisi asutusta kuntakeskuksiin. Nuorten poismuutto kauas kuntakeskuksiin heikentäisi saamelaiskulttuurin, perinteisen elinkeinojen ja saamen kielen elinvoimaisuutta.
12. Kuntarakenneuudistus ei saa heikentää olemassa olevia saamelaisten elinkeino-oikeuksia. Mm. poronhoidon laidunkiertojärjestelmä ei saa vaarantua uusien kuntien myötä.
13. Kuntarakenneuudistuksella ei saa kaventaa saamelaisten kalastusoikeuksia. Nykyinen kalastuslaki on Lapin paliskunnan alueella asuvia saamelaisia syrjivää, koska alueen asukkaat eivät kuulu vapaan kalastusoikeuden piiriin.
14. Metsästysasetuksen (666/1993) § 10 mukaan ansoja saa käyttää riekon ja kiirunan pyyntiin Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa. Riekon ansapyynti on saamelaisten perinteinen pyyntimenetelmä. Kuntarakenneuudistus ei saa heikentää näiden kuntien alueella asuvien saamelaisten oikeutta ansapyyntää riekkoa tai kiirunaa, eikä laajentaa metsästysoikeutta koskemaan laajemmalla maantieteellisellä alueella asuvia ihmisiä mikäli saamelaisten kotiseutualueen kuntia yhdistettäisiin kotiseutualueen ulkopuolisten kuntien kanssa

15. Kuntarakenneuudistuksella ei kyetä saamelaisten kotiseutualueella luomaan nykyistä oleellisesti paremmin palveluja turvaavia kuntia. Saamelaisten kotiseutualueen kunnille maksettava tuki saamenkielisyyden perusteella joko korvamerkitä tai tuki saamenkielisten palvelujen tuottamiseen kanavoitaisiin kunnille saamelaiskäräjien kautta.
16. Saamelaiskäräjät pitää kuntarakenneuudistuksen aikataulua kireänä. Samanaikaisesti kuntarakenneuudistuksen kanssa saamelaisten oikeuksia ollaan vahvistamassa, mutta niitä koskeva valmistelutyö on kesken. Suomen hallitus on hallitusohjelmassa sitoutunut kehittämään saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä, saamelaisten oikeuksien alkuperäiskansana mm maankäyttöön liittyvää lainsäädäntöä selkeyttämällä.

3. Saamelaisten, saamen kielen ja kulttuurin asema lainsäädännössä

3.1. Saamelaisten perustuslaillinen asema

Kuntarakenneuudistuksen valmistelussa on turvattava saamelaisten perus- ja ilmisoikeuksien toteutuminen.

Suomen perustuslaki ja Suomea sitovat kansainväliset sopimukset turvaavat saamelaisten asemaa alkuperäiskansana, saamen kieltä ja saamelaiskulttuuria ja näiden oikeuksien toteutumista. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli, kulttuuri, historia ja elämäntapa. Suomen perustuslain (PeL 731/1999) 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Kysymys on saamelaisten perusoikeudesta omaan kieleensä ja kulttuuriinsa. PeL 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet on turvattu saamen kielilaille (1086/03) ja Suomea velvoittavilla kansainvälisillä sopimuksilla. Saamelaisten itsehallintoa koskevan lainsäädännöllisen järjestelyn tultua voimaan saamelaisten itsehallinto on tullut kansainvälisten ihmisoikeussopimusten piiriin. Tämän järjestelmän myöhemmät heikennykset voivat merkitä kansainvälisoikeudellista rikkomusta (HE 248/1994 vp s. 21).

Saamelaisten itsehallintoa koskevan säännöksen tavoitteena on luoda saamelaisille hallinnollis-poliittinen asema, jonka avulla he voivat nykyistä enemmän vaikuttaa päätettäessä saamen kieltä ja kulttuuria sekä saamelaisten asemaa alkuperäiskansana koskevista asioista. Toteutuessaan tämä tavoite edistää saamelaisten mahdollisuuksia huoltaa, ylläpitää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan sekä sosiaalisia ja taloudellisia olojaan. Säännöksellä pyritään siihen, että tulevassa lainsäädännössä määrätään saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria koskevissa asioissa toimielimet, toimivaltarajat ja tehtävät saamelaishallinnolle, kunnalliselle itsehallinnolle ja valtion hallinnolle. Perustuslain muutoksella tehtiin mahdolliseksi se, että saamelaisten itsehallintoon kuuluvia asioita otetaan kuntien tai valtion hallintoa koskevaan lainsäädäntöön saamelaisten kotiseutualueella tai että näitä tehtäviä siirretään kuntien tai valtion hallinnosta erityiselle saamelaishallinnolle. (HE 248/1994 vp s. 14,16 ja 20)

Suomi on allekirjoittanut YK:n kansainvälisen työjärjestön alkuperäiskansoja koskevan ILO-sopimuksen n:o 169. Tämä edellyttää, että saamelaisten asemaa perusoikeuksiensa suhteen ei saa ainakaan heikentää nykyisestäään (PeVL 30/1993). Saamelaiskulttuurin tosiasiallisen suojan saavuttaminen edellyttää positiivisia erityistoimia ja mahdollisuutta kehittää saamelaiskulttuuria.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Julkisen vallan vastuussa ei ole kyse vain muodollisesta vastuusta. Hallituksen perusoikeusuudistusta koskevassa esityksessä (HE 309/1993 vp, s. 75) korostettiin erityisesti, että PL 22 § edellyttää myös perusoikeuksien aineellista turvaamista.

Ruotsin, Norjan ja Suomen valtiot ja kolmen maan saamelaiskäräjät valmistelevat parhaillaan ehdotusta pohjoismaiseksi saamelaissopimukseksi. Sopimusneuvottelut on tarkoitus saattaa loppuun vuoteen 2015 mennessä. Pohjoismaisen saamelaissopimusluonnoksen tarkoituksena on vahvistaa ja lujittaa saamelaisten oikeuksia siten, että he voivat säilyttää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan, elinkeinojaan ja yhteiskuntaelämäänsä niin, että valtionrajat mahdollisimman vähän häiritsevät tätä. Sopimusluonnos edellyttää valtioiden luovan olosuhteet sellaisiksi, että saamelaiset voivat tehokkaasti säilyttää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan, perinteisiä elinkeinojaan ja yhteiskuntaelämää. Kuntarakennelakiuudistuksessa tulee huomioida valmisteilla olevan pohjoismaisen saamelaissopimuksen velvoitteet ja huolehtia, että kuntarakennelaki ei vaikeuta pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkoneuvotteluja ja sopimustekstin viimeistelyä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kunta- ja palvelurakennemuudistusta koskevan lainsäädännön yhteydessä lausunut, etteivät kuntajaon mahdolliset muutokset saa heikentää saamelaisille nykyisen lainsäädännön mukaan kuuluvia kielellisiä tai kulttuurisia oikeuksia taikka kulttuuri-itsehallinnon edellytyksiä (PeVL 37/2006 vp - HE 155/2006 vp).

Kuntarakenteen muuttaminen, kuntien yhdistäminen ja jakaminen tuo vaikutuksia saamelaisten kielellisiin ja kulttuurisiin perusoikeuksiin. Kunnallishallinnon rakennemuudistus ei liity vain saamelaisten kielellisiin oikeuksiin vaan vaikuttaa myös saamelaisten perusoikeuksiin: oikeuteen omaan kulttuuriin, johon kuuluvat kielen lisäksi myös saamelaiselinkeinot.

Saamelaiskäräjien kokous on antanut lausunnon kunnallishallinnon rakennetyöryhmän selvityksestä 1.4.2012 (Dnro 239/D.a.2/2012) ja toimittanut valmitovarainministeriölle muistion kunnallishallinnon rakennemuudistuksen jatkovalmistelusta 3.10.2012 (Dnro 505/D.a.2/2012). Saamelaisille perustuslaissa turvattujen kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien turvaamisen kannalta on tärkeää, että Saamelaiskäräjien tässä lausunnossa ja rakennetyöryhmän selvityksestä annetussa lausunnossa ja valtiovarainministeriölle osoitetussa muistiossa esitetyt näkökohdat otetaan huomioon uudistusta valmisteltaessa.

3.2. Keskeiset kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suositukset Suomelle

Suomi on ratifioinut kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-sopimus, SopS 8/1976). Sopimus takaa jokaiselle kansalle itsemääräämisoikeuden (1 artikla¹) ja oikeuden omaan kulttuuriin (27 artikla²). Sopimuksen toimeenpanoa valvova YK:n ihmisoikeuskomitea on

---

¹ 1 artikla: Kaikilla kansoilla on itsemääräämisoikeus. Tämän oikeuden nojalla ne määräävät vapaasti poliittisen asennoitumisensa ja harjoittavat vapaasti taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten olojensa kehittämistä.

2. Kansat voivat vapaasti käyttää luonnonrikkauksiaan ja -varojaan omiin tarkoituksiinsa, mikäli se ei vahingoita yhteisen edun periaatteelle perustuvan kansainvälisen taloudellisen yhteistyön ja kansainvälisen oikeuden velvoituksia. Missään tapauksessa ei kansalta saa riistää sen omia ehtoja.

3. Kaikkien tämän yleissopimuksen sopimusvaltioiden, mukaan lukien ne valtiot, jotka ovat vastuussa itsemääräämisoikeutta vailla olevien alueiden ja huoltohallintoalueiden hallinnosta, tulee edistää itsemääräämisoikeuden toteuttamista ja kunnioittaa tätä oikeutta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan määräysten mukaisesti.

² 27 artikla: Niissä valtioissa, joissa on kansallisia, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöjä, tällaisiin vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään.

suositannut (CCPR/C/SR/2239) Suomea selvittämään miten KP- sopimuksen 1 artikla toteutuu Suomessa saamelaisten osalta. Asiantuntijaaomitea on huolissaan että Suomi ei ole pystynyt ratkaisemaan saamelaisten maa- oikeuksia ja turvaamaan saamelaiselinkeinojen, erityisesti poronhoidon asemaa. Komitea suosittaa, että Suomi ryhtyy päättäväisiin toimiin maa- oikeuskysymyksen ratkaisemiseksi. Ratkaisun tulee säilyttää saamelaista identiteettiä KP- sopimuksen artiklan 27 edellyttämällä tavalla. Suomen tulee pidättäytyä kaikista toimista, jotka voisivat vaikuttaa kielteisesti maan- oikeuskysymyksen ratkaisuun. YK:n ihmisoikeuskomitean vuonna 1994 antaman yleiskommentin nro 23 (50) ja komitean Suomea koskevien näkökantojen mukaan sopimuksen artikla 27 edellyttää sanamuodostaan huolimatta myös positiivisia erityistoimia vähemmistöön kuuluvien kulttuurioikeuksien suojelemiseksi. Yleiskommentin mukaan alkuperäiskansojen kulttuurimuodon katsotaan kattavan myös niiden maan käyttöön perustuvan elämäntavan ja perinteiset elinkeinot kuten metsästyksen, kalastuksen ja poronhoidon. Kulttuurin suojeleminen edellyttää myös, että vähemmistöyhteisöjen edustajat saavat tehokkaasti osallistua heihin vaikuttavaan päätöksentekoon.

Suomi on ratifioinut Euroopan Neuvoston kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen (SopS 1-2/1998).

Puiteyleissopimuksen 5 artiklan mukaan:

1) sopimuspuolet sitoutuvat edistämään olosuhteita, jotka ovat tarpeellisia, jotta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat henkilöt voivat ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä säilyttää identiteettinsä oleelliset perustekijät nimittäin heidän uskontonsa, kielensä, perinnäistapansa ja kulttuuriperintönsä ja 2) sopimuspuolet pidättäytyvät kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden vastentahtoiseen sulauttamiseen tähtäävistä toimintaperiaatteista tai käytännöistä ja suojelevat näitä henkilöitä kaikelta toiminnalla, jonka tarkoituksena on tällainen sulauttaminen, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta sopimuspuolten yleisen integraatiopolitiikkansa mukaisesti toteuttamiin toimenpiteisiin. Edelleen puiteyleissopimuksen 16 artiklan mukaan sopimuspuolet pidättäytyvät toimenpiteistä, jotka muuttavat väestörakennetta kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden asuttamilla alueilla ja joiden tarkoituksena on rajoittaa tähän puiteyleissopimukseen sisältyvistä periaatteista johtuvia oikeuksia ja vapauksia.

Euroopan neuvoston ministerikomitea on 1.2.2012 hyväksynyt puiteyleissopimusta Suomea koskevat loppupäätelmänsä ja suosituksensa (päättöslauselma CM/ResCMN(2012)3).

Ministerikomitea on kiinnittänyt huomiota siihen, että hallinnollisissa uudistuksissa tulee turvata saamelaisten kielelliset oikeudet. Saamelaiskäräjät edellyttää, että vähemmistöpuitekomitean suositukset otetaan huomioon kuntarakenneuudistuksessa ja saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet turvataan.

Ministerikomitea on esittänyt huolensa siitä, että Suomi on edistynyt vain vähän ratkaista kysymys saamelaisten maa- oikeuksista ja että saamen kielilain täytäntöönpanossa on edelleen vakavia puutteita. Ministerikomitea esittää välittömiä toimia edellyttävinä asioina mm. Ilo- sopimuksen ratifiointityön jatkamista pikaisesti rakentavassa vuoropuhelussa saamelaiskäräjien kanssa. Kuntarakenneuudistuksessa tulee ottaa huomioon mainittu ministerikomitean päätöslauselma saamelaisia koskevilta osin ja turvata kuntarakenneuudistuksessa se, että ILO- sopimus voidaan aikanaan ratifioida.

Suomi on ratifioinut Euroopan Neuvoston alueellisia ja vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan (SopS 23/1998) ja sitoutuu soveltamaan peruskirjan määrättyjä kohtia saamen kieleen, joka on Suomen alueella alueellinen vähemmistökieli.

Euroopan neuvoston ministerikomitean asiantuntijakomitean huomioihin viitaten kiinnittänyt huomiota Suomen viranomaisten riittämättömiin toimiin saamen kielten säilymisen edistämiseksi ja saamenkielisten palvelujen saamiseksi.

Ministerikomitea kehottaa lisäämään tietoisuutta ja suvaitsevuuutta Suomen alueellista ja vähemmistökielistä sekä vahvistamaan saamenkielistä koulutusta, erityisesti kehittämällä järjestelmällisen politiikan ja pitkänaikavälin rahoitussuunnitelman ja varmistamaan saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden (RecChL(2012)2). Jo vuonna 2007 ministerikomitea kehoitti lisätoimiin saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen saatavuuden turvaamiseksi (RecChL(2007)7).

Kuntarakennuudistuksessa saamelaisten kotiseutualaeen kuntien alueet tulee säilyttää sellaisena, että saamelaiset voivat ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Kuntarakennuudistuksella tulee tukea saamenkielisiä ja saamelaiskulttuuriin perustuvia palveluita. Saamelaisille tulee turvata oikeus harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan häiriöttä ilman, että saamelaiset tarvitsisivat kilpailla massaturismin, kaivostoiminnan tai muiden maankäyttömuotojen kanssa. Suurkuntien alueella saamelaisten vaikuttamismahdollisuudet saamelaisten asioiden hoitamisessa ja seuraamisessa heikkenevät entisestään.

YK:n alkuperäiskansaraportoiija professori James Anaya on luovuttanut raporttinsa suosituksineen saamelaisten asemasta Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa YK:n ihmisoikeusneuvostolle. Suomi on ilmoittanut ihmisoikeusneuvoston kokouksessa sitoutuneensa Anayan raportin suositusten toimeenpanon edistämiseen. Anaya on raportissaan suosittanut Suomea turvaamaan saamelaisten itsemäärämisoikeuden ja siirtämään saamelaiskäräjille saamen kieleen ja kulttuuriin liittyviä tehtäviä.³

Suomi on allekirjoittanut YK:n julistuksen alkuperäiskansojen oikeuksista. Julistus velvoittaa Suomea moraalisesti. Alkuperäiskansajulistuksen mukaan alkuperäiskansoilla on itsemäärämisoikeus. Julistuksen 19 artiklan mukaan valtioiden tulee neuvotella vilpittömässä mielessä ja toimia yhteistyössä kyseisten alkuperäiskansojen kanssa näiden omien edustuselinten kautta saadakseen niiden vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen ennen kuin valtiot hyväksyvät ja panevat täytäntöön lainsäädännöllisiä tai hallinnollisia toimia, jotka voivat vaikuttaa alkuperäiskansoihin.

Saamelaiskäräjät edellyttää, että valtiovarainministeriö huomioi Suomen kansainväliset veloitteet ja saamat suositukset kunnallishallinnon rakenneuudistuksessa.

4. Kuntarakenteen uudistamista ohjaavat kriteerit

Suomen hallitus linjasi kunta- ja palvelurakenneuudistuksen jatkoa ja antoi 6.6.2012 tiedonannon eduskunnalle kuntauudistuksen etenemisestä. Linjausten mukaan hallitus määritteli kuntarakennelain valmistelun pohjaksi kriteerit.

---

³ A/HRC/18/XX/Add.Y Suositus 75. Erityisraportoiija suorittelee, että Pohjoismaat jatkavat ja tehostavat ponnistelujaan saamelaiskansojen itsemäärämisoikeuden sekä aiempaa aidompina vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiseksi heitä koskevan päätöksenteon osalta. Tämä tavoite voidaan jossain määrin saavuttaa aiempaa tehokkaammilla kuulemismenettelyillä, joilla varmistetaan, että saamelaisiin välittömästi vaikuttavia päätöksiä ei tehdä ilman heidän vapaaehtoista ja tietoon perustuvaa etukäteissuostumustaan. Lisäksi valtioiden tulisi harkita yhdessä saamelaiskäräjien kanssa määrättyjen alueiden rajaamista siten, että saamelaiskäräjät toimisivat niiden puitteissa ensisijaisena tai yksinomaisena päätöksentekijöinä etenkin saamelaisia koskevissa kysymyksissä, myös saamelaisten maa-alueisiin, kieliin, perinteisiin elinkeinoihin ja kulttuureihin liittyvissä asioissa.

Uudistuksen yleisenä edellytyksenä on, että selvitysalueiden tulee muodostaa alueellisesti eheä kokonaisuus tai muu toiminnallinen kokonaisuus. Lisäksi selvitysalueen tulee olla perusteltu alueen kokonaisedun näkökulmasta. Kuntarakenteen muodostamisen lähtökohtana ei ole yksittäisen kunnan, vaan kunkin alueen kokonaisuus.

Saamelaisten kotiseutualueella alueen kokonaisuuteen on luettava saamen kielilain toteutuminen ja saamelaisten perusoikeuksien eli kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutuminen. Saamelaiskäräjät pitää tärkeänä kuten kuntarakenneuudistuksen linjauksissakin edellytetään, että toteuttamisessa on otettava huomioon perustuslain kunnallista itsehallintoa, sosiaalisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia sekä kielellisiä oikeuksia (kansalliskielet ja saamen kieli) ja saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa koskevat kirjaukset. Tulkinnassa on otettava huomioon myös perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö. Kuten edellä on jo todettu, eduskunnan perustuslakivaliokunta on kunta- ja palvelurakenneuudistusta koskevan lainsäädännön yhteydessä lausunut, etteivät kuntajaon mahdolliset muutokset saa heikentää saamelaisille nykyisen lainsäädännön mukaan kuuluvia kielellisiä tai kulttuurisia oikeuksia taikka kulttuuri-itsehallinnon edellytyksiä.

Kriteeristöissä kiinnitetään huomiota kunnallishallinnon rakenneuudistuksen kielellisiin vaikutuksiin, mutta ei ole huomioitu vaikutuksia alueen asukkaiden elämään ja saamelaisten muihin perusoikeuksiin sekä aineelliseen kulttuuriin kuuluviin saamelaisten elinkeino-oikeuksiin.

Perustuslain reunaehdot huomioon ottaen uudistus ei voi johtaa kielellisesti yhtenäisten alueiden pirstoutumiseen tai merkittäviin muutoksiin kielellisten oikeuksien toteutumisessa kuten eivät myöskään saamelaisten perinteisten elinkeino-oikeuksien kaventumiseen.

5. Selvitysvelvollisuus ja selvityspenusteet

Kuntarakennelakiin tulee ottaa määräys siitä, että mahdollisiin kuntien yhdistämiselvityksiin, jotka koskevat saamelaisten kotiseutualuetta, tulee osallistua saamelaiskäräjät. Yhdistämiselvitystä on järjestettävä erilliset saamelaiskäräjälain § 9 mukaiset neuvottelut.

Kuntarakenneuudistuksen toteuttamiseksi kunnalla olisi velvollisuus selvittää kuntien yhdistymistä, jos yksikin seuraavista kolmesta selvitystarpeesta osoittaa selvitystarvetta: palvelujen edellyttämä väestöpohja; työpaikkaomavaraisuus, työssäkäynti ja yhdyskuntarakenne; kunnan taloudellinen tilanne.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kaikki edellä olevat selvityspenusteet täyttyvät saamelaisten kotiseutualueen kuntien osalta, mutta saamelaisten kulttuuristen ja kielellisten perusoikeuksien turvaamiseksi kyseeseen tulee selvitysalueesta poikkeaminen.

Saamelaiskäräjät katsoo, että väestöpohjamääritykset soveltuvat eteläiselle alueelle, missä asutus on tiheää. Saamelaisten kotiseutualueella väestöpohjavaatimus tuo maakunnan kokoisia kuntia. Saamelaisten kotiseutualueen kunnat tekevät yhteistyötä naapurikuntien kanssa palvelujen järjestämiseksi: opetuksessa hyödynnetään etäyhteyksiä ja sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen päivystisyhteistyötä tehdään naapurikunnan kanssa. Opetusta tai palveluja ei voi siirtää kauemmaksi olemassa olevista kuntakeskuksista: muuten asuminen tulee kohtuuttoman vaikeaksi ja pienet kylät tyhjenevät kokonaan. Esimerkiksi mikäli Utsjoki liitettäisiin Inariin, lukio lopetettaisiin Utsjoella. Nuoret muuttaisivat kunnasta pois entistä nuorempina ja muuttotappio kiihtyisi. Enontekiön kunnan osalta saamen kielen ja kulttuurin asema heikkenisi uudistuksessa: saamenkielistä palvelua olisi yhä vaikeampi saada.

Saamelaisten kotiseutualueella ei ole pendelöintiä juuri lainkaan ja kunnat ovat työpaikkaomavaraisia. Kriteeri ei saamelaisten kotiseutualueella täyty. Saamelaisten kotiseutualueen kuntien taloudellinen tilanne on yleisesti heikko. Syynä on poismuutto, pitkät etäisyydet ja työttömyys. Saamelaisten kotiseutualueen kuntien yhdistäminen ei poista tai ratkaise edellä olevia syitä kuntien heikkoon taloudelliseen tilanteeseen.

6. Saamelaisten asema ja selvitysalueesta poikkeaminen

Kuntarakennelakiin tulee sisällyttää määräykset siitä, että saamelaisten kotiseutualueen osalta poikkeamisperusteiden arvioimiseen tulee osallistua saamelaiskäräjät. Poikkeusperusteiden arvioinnissa huomioidaan perusoikeuksien saama sisältö (HE 309/1993) kansainvälisiltä ihmisoikeuksien toteutumista valvovilta elimiltä.

Kuntarakennelakiluonnoksen 4 h §:n mukaan päätöksen selvitysalueesta poikkeamisesta tekee ministeriö kunnan tai kuntien yhteisen hakemuksen perusteella tai ministeriön aloitteesta.

Saamelaiskäräjät esittää lakitekstiin (4 h §) lisäystä, että ennen päätöksentekoa tulee kuulla saamelaiskäräjiä mikäli poikkeaminen koskee saamelaisten kotiseutualuetta.

Saamelaiskäräjät pitää perusteltuna ja oikeana linjauksena, että selvitysalueesta voidaan poiketa Suomen alueiden erilaisuuden vuoksi. Esityksen mukaan poikkeukset eivät kuitenkaan ole automaattisia, vaan niiden tarve arvioidaan kussakin tapauksessa erikseen. Arvioi tehtäisiin suhteessa alueen kokonaisuuteen ja toisaalta kuntien itsenäisiin edellytyksiin järjestää palveluja asukkailleen. Poikkeaminen olisi mahdollista mm. erityisen harvan asutuksen, kielellisten oikeuksien turvaamisen tai saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevien oikeuksien turvaamiseksi. Esityksen mukaan poikkeaminen ei tulisi kyseeseen, jos se estäisi toiminnallisen kokonaisuuden muodostumisen.

Saamelaiskäräjät edellyttää, että poikkeamisperusteissa huomioidaan ennen kaikkea saamelaisten perusoikeuksien toteutuminen: kielellisten oikeuksien lisäksi saamelaisten oikeus omaan kulttuuriin on perusoikeus. Lisäksi poikkeamisperusteita arvioitaessa tulee huomioida Suomen kansainväliset velvoitteet sekä uudistuksen vaikutukset muuhun erityislainsäädäntöön.

Lakiluonnosta koskevan hallituksen esityksen mukaan poikkeamisen hakemiselle ei olisi määräaikaa ja kunnat voivat hakea poikkeusta tarkoituksenmukaiseksi katsomassaan vaiheessa selvitystyötä.

Saamelaiset ovat kaikissa saamelaisten kotiseutualueen kunnissa vähemmistönä ja kunnallisessa päätöksenteossa saamelaisedustajien näkemys jää vähemmistöksi. Kunnallisen itsehallinnon puitteissa saamelaisilla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämisen edellytyksiin ja näiden edellytysten kehittämiseen kunnissa. Saamelaiskäräjien kokemukset saamelaisten kotiseutualueen kunnallishallinnosta osoittavat, että enemmistöpäätöksiin nojautuva itsehallintoratkaisu ei turvaa saamelaisten asemaa alkuperäiskansana, saamen kieltä ja saamelaiskulttuurin toteutumisessa.

7. Saamelaisten kotiseutualueen kunnat ja kuntaliitosten vaikutukset saamelaisten kielellisiin oikeuksiin

Jos saamelaisten kotiseutualueen kunnat yhdistetään yhdeksi suurkunnaksi kuten Inarin kunnan valtuusto on kokouksessaan 4.3.2013 esittänyt, se johtaisi saamelaisten kielellisten perusoikeuksien heikkenemiseen ainakin Utsjoen ja Enontekiön kunnan alueella asuvien saamelaisten osalta. Todennäköisesti suurkuntien keskuksiin keskitettäisiin kunnan keskeiset palvelut ja koulut ja lukiot, mikä johtaisi syrjäisten kylien tyhjenemiseen. Saamelaisenemmistöisen Utsjoen kunnan asukkaat menettäisivät saamen kielilaisissa turvatun oikeuden käyttää saamen kieltä kunnan toimielinten kokouksissa ja pöytäkirjoissa ja muissa asiakirjoissa. Lisäksi Enontekiön kunta jäisi suurkunnan reuna-alueeksi, 300 km päähän kuntakeskuksesta, jota voidaan pitää kohtuuttomana matkana kunnan palvelujen saamiseksi. Suurkunnan tai saamelaisten kotiseutualueen kuntien kuntaliitokset heikentävät reuna-alueelle jäävien kuntien saamelaisten vaikuttamismahdollisuuksia kunnallisdemokratiassa.

Utsjoen ja Enontekiön kuntien liittäminen Inarin kuntaan tarkoittaa näiden kuntien kuntasektorin työpaikkojen vähenemistä, jotka ovat jo entisestään vähentyneet, kun kunnissa olevat valtionhallinnon työpaikat ovat vähentyneet tai ne on lopetettu. Työpaikkojen loppumisen seurauksena saamelaiset joutuvat muuttamaan pois kotiseudultaan ja saamelaisyhteisöstä. Saamelaisten ja erityisesti saamelaisnuorten poismuutto saamelaisten kotiseutualueelta murentaa saamelaisyhteisöä ja heikentää saamelaiskulttuurin ja saamen kielen säilymistä. Vaikka saamen kielilaki turvaakin saamelaisille oikeuden saamenkielisiin palveluihin, se ei kuitenkaan toteudu käytännössä, jos kuntien palveluksessa ei ole saamenkielistä henkilöstöä. Tosiasillisesti kielelliset oikeudet heikkenevät. Utsjoen kunnassa saamenkielistä palvelua on mahdollista saada kunnan eri sektoreilla, mutta kuntaliitoksen myötä saamenkielistä palvelua voi olla vaikeampi saada, kun palvelut keskitettäisiin kuntakeskuksiin ja henkilöstö ei osaa saamen kieltä. Saamenkielisen palvelun järjestämisessä kuntien ja valtion viranomaiset voivat turvautua tulkkaukseen. Tulkkauksen järjestäminen vaatii kuitenkin erityisjärjestelyjä ja ilmoittamista etukäteen tukiin tarpeesta, mutta etukäteisilmoituksesta huolimatta tulkkausta ei aina järjestetä.

Saamelaisten kotiseutualueen kuntien yhdistämien yhdeksi suurkunnaksi tai Enontekiön kunnan liittäminen Kittilä-Muonio-Kolari kuntiin ja Utsjoen ja Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueen liittäminen Inarin kuntaan, edistäisi saamelaisten sulauttamista valtaväestöön.

Saamelaiskäräjät ei pidä saamelaisten kotiseutualueen kuntien yhdistämistä yhdeksi suurkunnaksi kannatettavana. Tätä ratkaisua on esittänyt Inarin kunnanvaltuusto lausunnossaa 4.3.2013 (Dnro 106/00.01.00.03/2012).

Inarin kunta

Saamen kielilain näkökulmasta Inarin kunnan yhdistäminen Utsjoen - ja Sodankylän kunnan pohjoisosaan ei heikentäisi saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Uusi kunta sijaitsisi kokonaisuudessaan saamelaisten kotiseutualueella ja uuden kunnan tulisi edelleen noudattaa saamen kielilain 3 luvun säännöksiä, jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueen kuntien viranomaisia. Välillisesti uudistus voisi heikentää inarin- ja koltansaamelaisten kielellisiä oikeuksia ja inarin- ja koltansaamenkielisten palvelujen saatavuutta. Uusi suurkunta voi johtaa työntekijöiden sijoittamiseen uuteen palvelukoh-teeseen uuden kunnan sisällä ja resurssien vähentyessä kielellisten palvelujen turvaaminen vähem-mistösaamenkielten osalta voi heiketä.

Enontekiö kunta

Enontekiön kunta kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen. Jos Enontekiön kunta liitettäisiin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolisiin kuntiin (Kittilä-Muonio-Kolari), saamelaisten kielelliset oikeudet heikkenisivät. Mahdollisuudet saada saamenkielistä palvelua kotiseutualueen ulkopuolella toimivissa yksiköissä olisivat huonommat kuin Enontekiön kunnassa. Valtion viranomaisten mahdollisuudet saada palkallista virkavapautta saamen kielen opiskelua heikkenisivät, koska viranomaisten virka-alueet määritetään yleisesti kunnittain. Saamen kielilain 25 §:n mukaan sellaisen 2 §:n 1 momentissa tarkoitettun valtion viranomaisen virkamiehellä, jonka virka-alue on kokonaisuudessaan saamelaisten kotiseutualueella, on oikeus, jos hänen virkasuhteensa tämän viranomaisen palveluksessa on kestänyt vähintään vuoden, saada palkallista virkavapautta virkatehtäviensä hoitamiseksi tarpeellisen saamen kielen taidon hankkimista varten. Tällaisen viranomaisen palveluksessa olevalla työntekijällä on vastaavin edellytyksin oikeus saada vapautusta työstä samaan tarkoitukseen.

Enontekiön kunnan liittäminen muihin kuntiin vaikuttaisi saamenkielisten palvelujen rahoitukseen. Valtionosuusjärjestelmän mukaan saamelaisten kotiseutualueen kunnat saavat kielillisää ja porrastettua lisäosaa saamenkielisen väestön perusteella. Enontekiön kunta saa nykyisen kielikorotusta saamenkielisen väestön määrällä. Yhdistäminen muihin kuntiin pienentäisi kielikorotuksen määrää.

Saamelaisten kotiseutualueen Enontekiön kunnan toimielimissä saamelaisilla on aina oikeus käyttää valintansa mukaan saamea tai suomea ja saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvan kunnan luottamushenkilöllä on oikeus käyttää saamen kieltä kunnan toimielimien kokouksissa. Enontekiön kunnan liittäminen muihin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolisiin kuntiin poistaa tämän oikeuden. Enontekiön kunnan osalta on mahdollista, että saamenkielisten henkilöiden mahdollisuudet saada palveluja omalla kielellään samoin kuin yleisemminkin vaikutusmahdollisuudet saattavat vaarantua erityisesti siksi, että suunnitellun kunnan alueella saamenkielinen väestö jää pieneksi reuna-alueen ryhmäksi.

Enontekiöllä n 20,8 % väestöstä on saamelaisia. Enontekiön kunnan liittäminen saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolisiin kuntiin tarkoittaisi ilman erityistoimenpiteitä saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien heikkenemistä käytännössä. Palvelujen suunnittelu- ja päätösvallan keskittyessä suuriin yksiköihin saamelaisten palvelutarpeiden ja erityispiirteiden tunnistaminen ja tosiasiallinen huomioiminen palvelutuotannossa heikkenisi entisestään. Kielellisten oikeuksien pienikin heikennys tilanteessa, jossa saamenkielisten palveluiden määrällinen ja laadullinen kehittäminen on päässyt alkuun, merkitsisi käytännössä suurta heikennystä.

Kuntaliitos ei parantaisi Enontekiön peruspalveluja ja kunnan asukkaiden perusoikeuksia ja kansalaisten yhdenvertaisuutta. Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Kittilän kunnat tekevät yhteistyötä terveydenhuollon päivystyksessä jo nykyisinkin. Lisäksi Enontekiön terveystarpeista huolehtii Muonion-Enontekiön kansanterveystyön kuntayhtymä. Uusi suurkunta ei myöskään muodosta luonnollista työssäkäyntialuetta vaan pääasiallinen työssäkäyntialue on Enontekiön kunnassa kunnan alue. Saamelaiskäräjät toteaa, että Enontekiön kunnan yhdistäminen heikentäisi kunnan saamelaisten mahdollisuuksia saada saamenkielisiä sosiaali- ja terveystarpeita. Kyseisellä kuntien yhdistämisellä ei saavutettaisi myöskään säästöjä sosiaali- ja terveystarpeita eikä muutoinkaan.

Enontekiön liittäminen Muonion, Kittilän ja Kolarin kanssa samaksi kunnaksi toisi turismielinkeinon suurkunnan yhdeksi painopiste-elinkeinoksi. Se heikentäisi osaltaan saamelaisten perinteisten elinkeinojen kuten poronhoidon asemaa. Metsästys, kuten riekkojen ansapyynti, laajenisi n. 2000 asukkaan kunnan metsästysoikeudesta noin yli 10 000 suurkunnan asukkaan elinkeino-oikeudeksi nykyisen Enontekiön alueelle.

Vaarana on myös perinteisten elinkeinojen aseman heikkeneminen kaivosteollisuuden aseman vahvistumisessa. Kittilässä ja Kolarissa panostetaan kaivosteollisuuteen ja uuden suurkunnan pääasatuksen ollessa keskittynyt Kittilän ja Kolarin alueelle jossa on kaivosteollisuutta, on hyvin suuri vaara, että suurkunta olisi kaivosmyönteinen. Saamelaisilla n. 400 asukkaan vähemmistönä yli 10 000 asukkaan kunnassa ei olisi tosiasiallisia mahdollisuuksia puolustaa omien perinteisten oikeuksien asemaa. Kunnanvaltuustoon olisi hyvin vaikeaa saada saamelaisten omia edustajia, ja oikeuksien puolustajaa. Nykyisessä kunnanvaltuustossa on neljä saamelaista 17:sta ja uuteen suurkuntaan ei ehkä saataisi yhtään saamelaista edustajaa

Utsjoen kunta

Muutos Utsjoen kunnan osalta tarkoittaisi uuden kunnan saamenkielisen väestön jäämistä alle kolmasosaan kunnan väestöstä, jolloin kunnan saamen kielilain (16 §) mukainen velvollisuus käyttää saamen kieltä pöytäkirja- ja asiakirjakielenään lakkaisi. Kyseessä olisi saamelaisten kielellisten oikeuksien heikennys. Jos Utsjoki liitettäisiin Inarin kuntaan ja lisäksi Sordankylän kunnan pohjoisosaan, saamelaisten kielelliset oikeudet pysyisivät muulta osin saamen kielilain (saamen kielilain 3 luku) oikeuksien tasolla. Suomi menettäisi uudistuksessa ainoan saamelaisemmistöisen kunnan, joka on panostanut saamen kielen ja saamelaiskulttuurin kehittämiseen.

Utsjoki tekee jo nyt paljon yhteistyötä Inarin kanssa niissä asioissa missä pystyy, eli terveydenhuollon päivystyksessä. . Lisäksi Utsjoen kunnalla on yhteistyötä Norjan puolen naapurikuntien kanssa esimerkiksi erityissairaanhoidon osalta. Utsjoen kunnan liittäminen Inarin kuntaan tarkoittaa kunnan työpaikkojen vähenemistä, jotka ovat jo entisestään vähentyneet, kun kunnassa olevat valtionhallinnon työpaikat ovat vähentyneet. Työpaikkojen vähenemisen seurauksena saamelaiset joutuvat muuttamaan pois kotiseudultaan ja saamelaisyhteisöstä. Vaikka saamen kielilaki turvaakin saamelaisille oikeuden saamenkielisiin palveluihin saamelaisten kotiseutualueella, se ei kuitenkaan toteudu käytännössä, jos kuntien palveluksessa ei ole saamenkielistä henkilöstöä. Utsjoen kunnassa saamenkielisiä palveluja on mahdollista saada, mutta kuntaliitoksen myötä saamenkielistä palvelua voi olla vaikeampi saada, kun palvelut keskitetään kuntakeskuksiin ja henkilöstö ei osaa saamen kieltä. Lisäksi kuntaliitoksen seurauksena Utsjoen saamelaisten vaikuttamismahdollisuudet heikkenevät kunnallisessa päätöksenteossa, kunnanvaltuustoon olisi vaikeaa saada alueen saamelaisten omia edustajia.

Utsjoen kunta on suomen ainoa saamelaisemmistöinen kunta, jossa yli puolet väestöstä on saamenkielisiä. Kunnan alueella saamen kielen käyttö on edelleen luontevaa ja kunta itse tuottaa paljon palveluja saamen kielellä. Utsjoen kunta pitää saamen kielen taitoa viranhoidon edellytyksenä tai ansiona. Utsjoen lapsista noin 70 % on saamenkielisiä. Utsjoen alueella pohjoissaamenkieli on vahva. Utsjoella saamen kielen käyttö on saamelaisille luonnollinen osa jokapäiväistä elämää, ja kieltä käytetään saamen kielilain mukaisesti viranomaistoiminnassa. Kunnan saamenkielisten palvelujen heikkeneminen johtaisi saamen kielen käytön vähentymiseen asiointikielenä.

Utsjoki on suuntautunut vuosisatojen ajan enemmän Tenojokilaakson ja Jäämeren suuntaan kuin etelään. Utsjoella vahva jokisaamelaiskulttuuri yhdistää Tenojokilaakson ihmisiä molemmin puolin rajaa. Utsjoen kunnan luontainen työssäkäyntialue suuntautuu Norjan puolelle. Utsjoen kunnan liittäminen Inarin kuntaan saattaisi saamelaisuuden ja saamen kielen viimeisessä saamenkielisessä enemmistökunnassa vähemmistön asemaan. Tämä heikentäisi merkittävästi saamen kielen asemaa ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiä. Utsjoen kunnassa saamenkielisten palvelujen tarjoamista on usein vaikeuttanut koulutetun saamenkielisen henkilöstön puute, jonka vuoksi saamenkielisiä palveluja on järjestetty yhteistyössä Norjan puolen lähikuntien kanssa.

Sodankylän kunta

Sodankylän kunnan pohjoisosa, Lapin paliskunnan alue, sijaitsee saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaiskäräjien saamelaiskäräjävaaleissa keräämien tilastojen (2011) mukaan osa Sodankylän kunnan saamelaisväestöstä asuu saamelaisten kotiseutualueella sijaitsevalla alueella ja osa taas sen ulkopuolella. Saamen kielilain nojalla Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueella asuvien saamelaisten kielelliset oikeudet voisivat parantua, jos alue liitettäisiin Inarin kuntaan, koska alueeseen tulisi tällöin sovellettavaksi saamen kielilain 3 luvun säännökset, koska yhdistetty kunta sijaitisi kokonaisuudessaan saamelaisten kotiseutualueella. Sodankylän kunnan virastot ja kunnan toimielimet sijaitsevat kuntakeskuksessa, Sodankylässä, joka sijaitsee saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella, jolloin sovellettavaksi tulevat saamen kielilain muut kuin lain 3 luvun (luku 3 koskee saamelaisten kotiseutualuetta) säännökset. Lapin paliskunnan yhdistäminen Inarin ja Utsjoen kuntiin heikentäisi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella Sodankylässä asuvien saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Kuntakeskuksessa asuvat saamelaiset eivät saisi enää saamenkielisiä palveluja ja tiedotteita ja saamenkielisten palvelujen rahoitus loppuisi valtion toimesta. Mahdollisuudet opiskella saamen kieltä Sodankylän kunnassa myös heikkenisivät. Kokonaisuutena mahdollinen kuntaliitos heikentäisi Sodankylän kunnan saamelaisten kielellisiä oikeuksia.

8. Kuntaliitosten vaikutukset saamenkieliseen opetukseen ja saamelaisopetukseen

Saamelaisopetuksen rahoitusperusteet ovat selvästi eritasoiset saamelaisten kotiseutualueen kunnissa ja muissa kunnissa. Kuntaliitos, joka koskisi Utsjoen, Inarin ja Sodankylän kuntia, merkitsisi saamen kielen opetuksen järjestämisedellytysten oleellista heikkenemistä Sodankylän kirkonkylässä, joka nyt kuuluu saamelaisten kotiseutualueen kuntien saaman saamelaisopetuksen erityisen rahoituksen piiriin.

Sodankylän kirkonkylässä ei ole järjestetty saamenkielistä opetusta, mutta sen saamen kielen opetuksen oppilasmäärä on kasvanut tuntuvasti 2000-luvun aikana. Sodankylän kunta perusti koulujen yhteisen saamen kielen lehtorin viran saamelaisopetuksen erityisen rahoituksen tultua voimaan. Opetusta on annettu perusopetuksessa ja lukiossa, 2000-luvun alussa yhteensä 12 perusopetuksen oppilaalle, lukuvuonna 2012 yhteensä 61 oppilaalle (57 perusopetuksessa, 4 lukiossa). Saamen kielen ja saamenkielistä opetusta antavia opettajia kunnan alueella on nykyisin yhteensä neljä, kaksi Sodankylän kirkonkylässä ja kaksi Vuotson koulussa. Saamen kielen opetuksen erityisrahoitus on antanut Sodankylän kunnalle kannustavan mahdollisuuden saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen edistämiseen.

Kuntien yhdistäminen voi johtaa kouluverkon harventamiseen ja keskittämiseen entisestään. Saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen kehittäminen ja ylläpitäminen uhanalaistuu erityisesti mikäli lukiokoulutus keskitetään kuntauudistuksessa uusiin kuntakeskuksiin. Saamen kielen opetus lukiossa on perusopetusta heikommalla pohjalla jo nykyisin ja saamenkielinen opetus on lukiossa loppunut kokonaan.

Kuntien yhdistäminen johtaisi todennäköisesti nykyisten Enontekiön ja Utsjoen lukioiden lakkauttamiseen ja lukiokoulutuksen siirtämiseen pois saamelaisesta ympäristöstä. Myös Sodankylän lukiossa annettava saamen kielen opetus vaarantuu, mikäli Sodankylän kuntakeskus jätetään saamelaisopetuksen erityisen rahoituksen ulkopuolelle. Saamelaiskäräjät ei hyväksy saamelaisopetuksen erityisen rahoituksen (L 2009/1705, 45 §) rajaamista saamelaisten kotiseutualueen mukaisesti, mikäli Utsjoen ja Inarin kuntia ja Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan koskeva kuntaliitos toteutuu. Saamelaisopetuksen erityinen rahoitus tulee turvata Sodankylässä vuodesta 1998 lähtien voimassa

olleella tavalla ja laajentaa rahoitus koskemaan myös muita kuntia, joissa saamelaisväestön osuus on huomattava. Saamelaislapsilla ja –nuorilla tulee olla oikeus oman kielensä oppimiseen asuinkunnasta riippumatta.

Saamelaisten kotiseutualueen kuntia koskevat kuntaliitokset toisivat kielteisiä vaikutuksia saamen kielen ja saamenkielisen opetuksen tulevaisuudelle. Saamelaisnuorten poismuutto pois saamelaisten kotiseutualueelta lisääntyisi kouluverkoston harventuessa näivettäen saamelaisten kotiseutualueen kyliä. Perus- ja toisen asteen osalta uudistus keskittäisi asutusta kuntakeskuksiin. Nuorten poismuutto kauas kuntakeskuksiin heikentäisi saamelaiskulttuurin, perinteisen elinkeinojen ja saamen kielen elinvoimaisuutta. Nuorten poismuutto pois saamenkielisestä ympäristöstä vaikuttaisi kielteisellä tavalla nuorten kielelliseen kehitykseen ja identiteetin kasvuun. Saamelaisnuorten poismuutto tuo suuria vaikutuksia koko saamelaisyhteisöön. Perinteisiin saamelaiselinkeinoihin on vaikeampaa saada jatkajia, ja esim. duodjiin ja poronhoidon vuotuistöihin on vaikeampaa saada työvoimaa perheen tai suvun keskuudesta. Näihin poronhoidon vuotuistöihin osallistuu koko suku mahdollisuuksien mukaan. Saamelaisnuorten poismuutto voi johtaa siihen että saamelaiskulttuurin mukaisiin töihin voidaan joutua hakemaan apuvoimaa muualta ja valtakulttuurin edustajien parista. Tämä voi johtaa pitemmän ajan kuluessa perinteisten saamelaiselinkeinojen kulttuurinmukaisen harjoittamisen vähenemiseen ja jopa loppumiseen joidenkin perheiden osalta.

9. Kunnallishallinnon rakenneuudistuksen vaikutukset muihin saamelaisten oikeuksiin

Kuntien yhdistämiset toisivat vaikutuksia myös saamelaisten kotiseutualueen maankäyttöön, kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen. Kaavoituksella on merkittävä vaikutus saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamisedellytyksiin. Kaavoitustoiminnan keskittäminen isoihin kuntayksikköihin ja alueiden asiantuntemuksen väheneminen kunnallisissa päätöksenteoeläimissä uusissa suurkunnissa voivat johtaa niin luonnon, saamelaisten kuin perinteisten saamelaiselinkeinojen tarpeiden huomioitta jättämiseen kaavoitusprosessissa. Uudet kunnat tulevat olemaan niin suuria, että maankäytön suunnittelun kokonaiskuvaa on vaikea muodostaa eikä kaavoittajilla voi olla koko alueen erityisolosuhteiden asiantuntemusta. Erityisesti Enontekiön kunnan yhdistäminen matkailuvetoisiin kuntiin voi johtaa matkailuinfrastruktuurin kasvuun ja matkailukohteiden rakentamiseen Enontekiöllä johtaen saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytysten heikkenemiseen.

Kuntarakennuudistuksella on myös muita vaikutuksia saamelaisten oikeuksiin. Kalastuslain (286/1982) § 12 mukaan Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kunnassa vakinaisesti asuvilla, jotka harjoittavat ammattikalastusta, kotitarvekalastusta tai luontaiselinkeinoja, on oikeus saada korvauksetta lupa kalastuksen harjoittamiseen mainituissa kunnissa sijaitsevilla valtiolle kuuluvilla vesialueilla. Kuntaliitokset toisivat vaikutuksia myös kalastusoikeuksiin.

Kalastuksen osalta laajojen kuntien kuntalaisten lakiin perustuvat oikeudet kaventaisivat merkittävästi nykyisissä saamelaisten kotiseutualueen kunnissa asuvien saamelaisten kalastusmahdollisia perinteisillä alueillaan. Mikäli kuntaliitos toteutuisi Enontekiön kunnan osalta, Saamelaiskäräjät ei voi kannattaa samanlaisten kalastusoikeuksien antamista Muonion, Kittilän ja Kolarin kuntien asukkaille kuin saamelaisten kotiseutualueen asukkailla nyt on. Oikeushistoriallisten tutkimusten mukaan valtio ei ole voinut osoittaa sillä olevan laillista saantoa saamelaisten kotiseutualueen maihin ja vesiin. Kunnallishallinnon rakenneuudistus ei voi siis heikentää olemassa olevia saamelaisten elinkeino-oikeuksia. Saamelaiskäräjät ei voi myöskään hyväksyä esityksiä, jotka rajoittaisivat kunnallishallinnon rakennemuutoksesta johtuen saamelaisten kalastusoikeuksia. Nykyinen kalastuslaki on Sodankylän kunnan Lapin paliskunnan alueella asuvia saamelaisia syrjivää, koska alueen asukkaat eivät kuulu vapaan kalastusoikeuden piiriin.

Metsästysasetuksen (666/1993) § 10 mukaan ansoja saa käyttää riekon ja kiirunan pyyntiin Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa. Riekon ansapyynti on saamelaisten perinteinen pyyntimenetelmä. Kuntarakenneuudistus ei saa heikentää näiden kuntien alueella asuvien saamelaisten oikeutta ansapyytää riekkoa tai kiirunaa. Uudistus ei saa johtaa siihen, että Kolarin, Muonion ja Kittilän kuntien asukkaat ja matkailuyritykset voisivat tulla riekon tai kiirunan ansapyynnin piiriin ja aloittaa pyynnin nykyisen Enontekiön alueella. Uudistus heikentäisi tällöin saamelaisten perustuslaillista oikeutta harjoittaa omaa kulttuuriaan, tässä tapauksessa perinteisiin elinkeinoihin liittyvää ansapyyntiä. Nykyinen laki on Lapin paliskunnan saamelaisten osalta epätasa-arvoinen.

10. Kuntaudistuksen muiden hankkeiden eteneminen

10.1. Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistus

Valtiovarainministeriön lausunnonpyynnön liitteessä 3 (VM162:00/2011) on selostettu kuntauudistuksen muiden hankkeiden etenemistä kuten kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistusta. Hallitusohjelman mukaan valtionosuusjärjestelmää uudistetaan osana kuntarakenneuudistusta.

Voimassa olevan lain mukaan kunnille maksetaan valtionosuustehtävien järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin valtionavustusta. Saamelaisten kotiseutualueen kunnat saavat valtionavustusta, johon sisältyvät erityisen harvan asutuksen, saaristokunnan sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat ja lisäksi saamelaisten kotiseutualueen kunnat saavat kielillisää saamenkielisen väestön perusteella. Saamelaisten kotiseutualueen kunnille tuleva valtionavustus saamenkielisen väestön perusteella ei ole korvamerkittyä avustusta siten, että kuntien tulisi kohdentaa valtionavustus saamelaisten/saamenkielisen palvelujen järjestämiseen ja niiden edistämiseen ja turvaamiseen.

Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa saamelaisten kotiseutualueen kuntien tuki tulisi pysyttää. Valtionosuusjärjestelmän uudistamisen jatkovalmistelussa on huomioitava se, että Inarin kunnassa käytetään kolmea saamen kieltä, josta aiheutuu kunnalle enemmän kuluja ja lisäksi se, että valtionosuuden lisäosa on perustunut väestökisterikeskuksen äidinkieli- tilastointiin, mikä ei vastaa todellisuutta. Todellisuudessa saamenkielisiä henkilöitä on enemmän. Saamelaisten kotiseutualueen kunnat saavat valtionosuutta saamenkielisen väestön perusteella, mutta sitä ei ole korvamerkitty siten, että kuntien tulisi käyttää se saamenkielisiin palveluihin. Uudistuksessa tulee korvamerkitä se osa kuntien saamaa valtionavustusta, joka maksetaan saamenkielisenväestön perusteella siten, että kunnat kohdentavat sen saamenkielisen palvelujen järjestämiseen ja edistämiseen tai vaihtoehtoisesti kyseinen valtionosuus kanavoitaisiin Saamelaiskäräjien kautta.

Valtionosuusjärjestelmän uudistuksesta on järjestettävä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

11. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriryöryhmän esitys sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskeviksi linjauksiksi

Ministeriryöryhmän linjauksissa todetaan oikein, että saamelaisten kielelliset oikeudet turvataan saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaiskäräjät korostaa, että linjauksissa tulee huomioida asianmukaisesti saamelaisten osalta myös saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto saamelaisten kotiseutualueella.

11.1 Saamelaiskäräjien keskeiset huomiot saamenkielisten sote-palvelujen turvaamiseksi

1. Saamelaiskäräjät pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskeviksi linjauksista järjestetään saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.
2. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksessa mahdollistetaan erikseen saamelaisten kotiseutualueen erityispiirteiden säilyminen palveluissa mukaan lukien raja-alueyhteistyön sujuvoittaminen Norjan, Ruotsin ja Venäjän kanssa.
3. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksessa huomioidaan saamelaisille perustuslaissa turvattu saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto saamelaisten kotiseutualueella.
4. Saamenkielisten sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen saatavuus ja kehittämisedellytykset turvataan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavassa laissa saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perustalta. Uudistuksessa tulee turvata saamelaisille yhdenvertaisten ja laadukkaiden sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen saatavuus omalla äidinkielellä.
5. Saamen kieleen ja kulttuuriin pohjautuvien sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen riittävä saatavuus ja kehittämisedellytykset tulee varmistaa erillisellä korvamerkityllä valtionavustuksella saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon perustalta. Valtion talousarviossa myönnettävä erillinen valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen turvaamiseksi tulee määrätä lailla.
6. Saamelaisten kielellisten ja kulttuurillisten oikeuksien toteuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa edellyttää positiivista erityiskohtelua, jonka toteuttamiseksi tarvitaan saamelaiskäräjien kanssa yhteistyössä laadittu suunnitelma.
7. Saamelaiskäräjille siirretään valtionapuviranomaisen tehtävät saamenkielisten sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen turvaamiseksi osoitetun valtionavustuksen osalta.

8. Asiointimatkojen mahdollinen pidentyminen uudistuksen johdosta sosiaali- ja terveyspalveluissa on ongelmallista etenkin saamelaisvanhusten osalta, sillä useat vanhuksat eivät osaa riittävän hyvin suomen kieltä, jotta voisivat asioida sosiaali- ja terveyspalveluissa ilman saamen kielen taitoista saattajaa. Asiointimatkojen kasvaminen lisää saattajan kuluja, sillä Kela ei korvaa saattajan ansionmenetykskorvauksia, vain matkakulut.

11.2. Saamelaisten oikeudellinen asema sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuudistuksessa

Saamelaisten oikeudellista asemaa perustuslaissa ja saamen kielilain velvoitteita on käsitelty kappaleessa 3.

11.3. Saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

Saamenkielisten sosiaali- terveyspalvelujen saatavuus saamelaisten kotiseutualueella perustuu pääasiassa valtion talousarviossa vuodesta 2002 lähtien vuosittain myönnetyn valtionavustuksen⁴ olemassaoloon. Talousarvion mukaan määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi. Valtionavustus on tärkeä osa perustuslakia toteuttavaa saamelaisten itsehallintoa.

Saamelaisten itsehallintosäännös perustuslaissa luo valtiolle velvollisuuden toimia lainsäädännössä saamelaisten itsehallinnon toteutumiseksi. Itsehallintoa koskevien säännösten tultua hyväksytyiksi tämä itsehallinto on tullut kansainvälisten ihmisoikeussopimusten piiriin. Uutta lakia, joka heikentäisi saamelaisten asemaa alkuperäiskansana ei saa säätää edes perustuslain säätämisyjärjestyksessä (vrt. PeVL 30/1993 vp s.2). Saamelaisten itsehallinnon heikentäminen esimerkiksi saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestelyn osalta voisi olla kansainvälisen sopimuksen sopimusrikkomus (ks. HE 248/1994 s.21).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kunta- ja palvelurakennemuudistusta koskevan lainsäädännön yhteydessä lausunut, että on aiheellista mainita myös saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto. Valiokunta piti tärkeänä, etteivät kuntajaon mahdolliset muutokset heikennä saamelaisille nykyisen lainsäädännön mukaan kuuluvia kielellisiä tai kulttuurisia oikeuksia taikka kulttuuri-itsehallinnon edellytyksiä (PeVL 37/2006 vp - HE 155/2006 vp.)

Saamen kieltä koskevat asiat kuuluvat perustuslain perusoikeussäännöksen, itsehallintosäännöksen ja saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesti erityisesti saamelaiskäräjien toimivaltaan. Valtionavustuslainkin 4 §:n 1 momentin perustelujen mukaan valtionapuviranomaisen toimivallan lähtökohdalla on se, että ”valtionavustuksen myöntämiseen ja käytön valvontaan liittyvät asiat hoitaa se viranomainen, jonka toimialaan ja tehtäviin kyseinen valtionavustus luonteensa ja tarkoituksensa mukaan kuuluu.” Tästä johtuen voidaan pitää perusteltuna, että saamenkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut hallinnoidaan eri tavalla, kun suomenkieliset palvelut. Saamelaiskäräjät on mm. ALKU-hankeeseen liittyen esittänyt saamelaisten kieleen ja kulttuuriin kuuluvan

---

⁴ Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi, 480 000 € momentilla 33.60.36

itsehallinnon vahvistamiseksi, että saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuus turvataan lailla ja valtionapuviranomaisen tehtävät saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi osoitetun valtionavustuksen osalta siirretään Saamelaiskäräjien hoidettavaksi. Tällöin järjestely toteuttaisi perustuslakia saamelaisten perusoikeuksien ja itsehallinnon osalta.

Kunnallisen itsehallinnon puitteissa saamelaisilla ei ole tyydyttäviä mahdollisuuksia vaikuttaa saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämisen edellytyksiin ja näiden edellytysten kehittämiseen kunnissa. Kokemukset saamelaisten kotiseutualueen kunnallishallinnosta osoittavat, että alueellinen, enemmistöpäätöksiin nojautuva itsehallintoratkaisu ei turvaa saamelaisten asemaa (HE 248/1994 s.17). Saamelaiskäräjät tuntee parhaiten väestönsä sosiaali- ja terveystalvelujen tarpeen ja menettelytavat saamenkielisten talvelujen aikaansaamiseksi. Lainsäädäntö velvoittaa kuntia järjestämään sosiaali- ja terveydenhuollon talvelut asukkaiden tarpeen mukaisesti. Lainsäädäntö ei kuitenkaan säätele yksityiskohtaisesti toiminnan laajuutta, sisältöä tai järjestämistapaa. Itsehallinto-oikeuden mukaan saamelaisilla tulee olla mahdollisuus päättää itse, siitä millaisia sosiaali- ja terveystalveluja he tarvitsevat, millaiselle perustalle ja arvomaailmalle sekä näkemyksille hyvinvoinnista niiden tulisi rakentua ja miten ne tulisi parhaiten järjestää.

Syrjintälautakunta on joutunut puuttumaan vuonna 2008 Enontekiön kunnan tapaan järjestää saamenkielisiä talveluita. Syrjintälautakunta katsoi ettei saamenkielisen väestön oikeus äidinkielellä tuotettuihin talveluihin ole toteutunut yhtäläisesti suomenkielisen väestön kanssa. Syrjintälautakunta totesi Enontekiön kunnan olevan saamelaisten kotiseutualueetta, jolloin viranomaisilla on saamen kielilain mukaan erityinen velvollisuus huolehtia julkisten talveluiden saatavuudesta saamen kielellä. Enontekiön kunta on tämän jälkeen korjannut tilannetta ja saamenkielisten talveluiden tärkeyden tiedostaminen ja tahtotila niiden kehittämiseen on parantunut.

11.4. Päätösvallan siirtyminen laajoille sote-alueille

Saamelaiskäräjät painottaa, että sote-uudistuksen jatkovalmistelussa on saamelaiskäräjät kutsuttava mukaan sote-uudistusta Lapin osalta valmisteleviin elimiin ja uudistuksesta on neuvoteltava valmisteluprosessin eri vaiheissa sote-talvelujen uudistusta valmistelevien virkamiesten ja Saamelaiskäräjien kesken. Saamelaiskäräjät edellyttää sote-uudistuksesta saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluja.

Nykyisten linjausten mukaan Lapin alueelle olisi tulossa vähintäänkin Lapin sairaanhoitopiirin alueen kokoinen sote-alue, joka päättäisi talvelujen järjestämisestä. Kansalaisten yhdenvertaisuuteen liittyen päätöksenteon siirtäminen kauemmas alueesta on ongelmallista. Päätösvallan siirtäminen nostaa väistämättä esille kysymyksen siitä, miten ja kuka arvioi asiakkaiden talvelujen tarpeet ja määrät. Tuolloin vaarana on, että syrjäisimpien kylien ihmisten ja pienten asiakasryhmien talvelut vaarantuvat tai karsiutuvat. Saamelaisväestön osalta erilaisesta kielestä ja kulttuurista johtuvien talvelutarpeiden tunnistamattomuus voi johtaa helposti saamelaisia syrjivään tilanteeseen. Laajan sote-alueen on pystyttävä vastaamaan yhtenvertaisesta saamenkielisestä talvelutuotannosta kolmella eri saamen kielellä sekä poistamaan nykyiset saamenkielistä saamelaisväestöä koskevat talveluvajeet läpi koko talvelurakenteen. Talveluvajetta on erityisesti kuntoutus-, mielenterveys- ja päihdetalvelujen osalta.

Lisäksi on pidettävä huoli siitä, että saamenkielisten palveluiden tuottamisen ja osaamisen perusta säilyy ja välittyy läpi koko palvelurakenteen. Kulttuurinen erityisosaaminen tulee turvata näkyvästi muiden erityisosaamisalojen joukkoon.

Heikki Paltto
Saamelaiskäräjien II varapuheenjohtaja

Siiri Jomppanen
Saamen kieliturvasihtööri

Tiedoksi: Oikeusministeriö